

AANTEKENINGE OVER DE ONTDEKKING VAN EEN KAART VAN VINLAND*

In 1967 is in de Universiteitsbibliotheek van de Gemeente-Universiteit te Amsterdam enige dagen een oorspronkelijke Middeleeuwse kaart van Vinland — gelegen in het huidige Massachusetts, V.S.A. — te zien geweest. Deze kaart is in 1965 door de Universiteit van Yale in de V.S.A. samen met twee Middeleeuwse geschiedwerken en met een uitvoerige toelichting van de Britse kartografen R. A. Skelton en G. D. Painters en de curator Th. Marston van Yale gepubliceerd.¹ Dit is gebeurd met veel ophef en publiciteit vanwege de Universiteit van Yale, vlak vóór Columbusdag 1965; dit is 12 oktober, de dag waarop in 1492 Columbus voor het eerst Amerika heeft gezien. Tussen de aankoop van kaart en geschiedwerken door Yale in 1958 en de publikatie is in diep stilzwijgen door enkele mensen op deze aanwinsten gestudeerd.

Deze openbaarmaking heeft evenveel opschudding veroorzaakt als in de eerste helft van onze eeuw de discussie over de zogenoemde steen van Kensington. Dat is een grafsteen met runen, welke verhaalt over tien Skandinaviërs die in 1362 in Minnesota— ver van Vinland — gesneuveld zijn. Vele jaren heeft men aan de echtheid van deze steen getwijfeld, en ook over de echtheid en betekenis van de genoemde, enige kaart van Vinland zal nog heel wat te doen zijn. Beide documenten zijn tot dusver de enige rechtstreekse bewijzen van de ontdekking en kolonisatie van Noord-Amerika door de Skandinaviërs in de Middeleeuwen en geïsoleerde gids-stene langs de weg der geschiedenis, als men afziet van vrij talrijke archeologische vondsten.

Achter de discussie over de echtheid van deze documenten schuilt een tegenstelling tussen woordvoerders van de Germaanstalige volken, die graag de nadruk leggen op de ontdekking en kolonisatie van Amerika door Noord- en West-Europeaanen onder leiding van Noren omstreeks 1,000 na Chr., en vertegenwoordigers van Latijnstalige volken, die de nadruk leggen op Columbus' ontdekking van Amerika in 1492 en die de ontdekking door de Skandinaviërs negeren of geringschatten. Deze naijver is onwetenschappelijk, maar reëel. De kaart van Vinland is koren op de molen der Germanofilen en de weinig taktvolle, luidruchtige publikatie daarvan vlak vóór Columbusdag is door vele Latinofilen beschouwd als een uittarting.

Wat ik weet van de kaart van Vinland (d.i. Wijnland) heb ik ontleend aan een artikel van C. Koeman, die in het kort de kaart en de publikatie

* Zie ook het maandblad *Life International*, uitgegeven in die V.S.A., november 1965, blz. 34-35, het artikel van Marion Steinmann, *Viking's view of New World, when America was called Vinlandia*, met een foto van de wereldkaart waarop Groenland en Vinland staan.

1. R. A. Skelton, Thomas Marston and G. D. Painter, *The Vinland map and the Tartar relation*, met voorwoord door Alexander O. Viator; New Haven and Londen, Yale University Press, 1965, 303 blz., prijs 105 sh.

daarvan beschrijft.² Het is een schetskaart door de onbekende Franciskaner monnik C. de Bridia als amateur omstreeks 1430 gemaakt bij twee geschiedwerken, de *Speculum Historiale* (een wereldgeschiedenis) en de *Historia Tartarorum* (een geschiedenis der Taitaren). De primitieve kaart geeft o.a. IJsland, Groenland (opvallend vormgetrouw) en Vinland weer. Vinland is, zoals andere onbekende gebieden, afgebeeld als een eiland, ongeveer viermaal zo groot als Brittannië, nogal fantastisch van vorm, met twee diepe fjorden aan de oostkust, waarvan men zo men wil één de Sint Laurensrivier mag noemen. Bij Vinland heeft de tekenaar enige woorden geschreven betreffende de historische tocht van Bjarni en Leif Erikszoon van Groenland naar Vinland in 1002-3 en over de zending van bisschop Erik door de Paus naar Vinland in 1118. Deze woorden vormen een hechte steun voor de echtheid van de kaart.

Het hele geval is vrij mager om daaraan zoveel ophef te geven en daaruit vérstreckende gevolgtrekkingen te maken. Toch is dat gebeurd. Een ernstig gebrek is echter, dat niets geopenbaard is over de herkomst van de kaart en de bijbehorende geschiedwerken. Kennis van vroegere bezitters hiervan, reikend tot in de Middeleeuwen, zou veel kunnen bijdragen tot de beoordeling van de ontdekte kaart. De Europese verkoper heeft echter vermoedelijk verlangd, dat zijn naam onbekend zou blijven om verwijten over zijn verkoop naar de V.S.A. te ontgaan.

Ondanks dit grote gebrek zijn de drie schrijvers van de toelichting op genoemde kaart overtuigd van de echtheid daarvan. Vooral Skelton heeft volgens Koeman een uitstekende bijdrage tot de onvolledige kennis van de bijdrage der Noord-Europeanen tot de kennis der aardrijkskunde en zeevaartkunde in de Middeleeuwen geleverd.

C. de Jong.

2. C. Koeman, De „Vinland Map”, Een wereldkaart uit c.1440, met een afbeelding van Amerikaanse gebied; in „Kartografie, Mededelingen van de Kartografische Sectie van het Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap, no. 32-33, behorende bij Tijdschrift van het Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap, deel 83, no. 4, 1966, blz. 460-463, met afdruk van een deel van de kaart van Vinland.